

RITTER
CROATIA

1700

CROATIA

REDIVIVA;

REGNANTE

LEOPOLDO MAGNO

CÆSARE,

DEDUCTA

AB

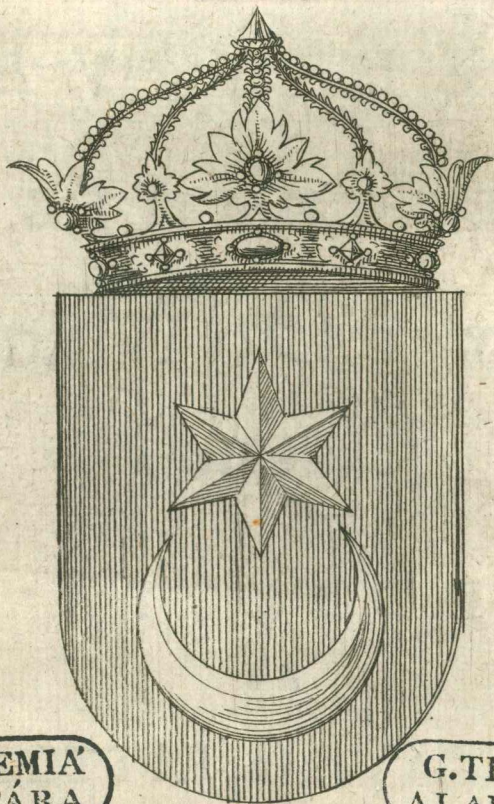
EQ. PAVLO RITTER.

ZAGRABIE.

INSIGNIA
Veteris ILLYRICI Imperii.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

G. TELEKIEK
ALAPÍTVÁNYA

Candida juncta Jovi rubeo stat Cynthia campo
Fortunæ & Fidei viva figura meæ. (aptus,
Candidus est animus, Genius quoq; grandibus
Sed varia summū stat mihi sorte bonum.

DIVO
LEOPOLDO
MAGNO
ROMANORVM IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO,
IOSEPHO
PORPHIROGENITO,
GERMANIÆ, VNGARIÆ,
BOHEMIÆ
TOTIUSQUE CROATIÆ
REGIBUS
INVICTISSIMIS,
APOSTOLICIS,
GLORIOSISSIMIS;
ARCHIDVCIBUS
AVSTRIÆ
POTENTISSIMIS
SERENISSIMIS,
&c. &c. &c.

RE.

regIbVs aC DoMinIs sVI natVraLibVs,
benIgnIs, aVgVstIs, fortIbVs, fortVnatIs,

hasCe à proDroMo tabeLLas,

eX VarIIs aVtorIbVs
festIno, haVD festIVO CaLaMo eXaratas,

praeCantantes DeCenter operaM,

non parCo Labore DeLataM;

ea est
DeCLarans Latè noMen,

Deos, sanCtos, arMa, beLLa,

aCta, DeCoreM,

Dotes, Regna, Reges, Leges, Coronas, MetroPoLes:

aD haeC aMnes, aLpes, Latos agros,

aDes, CoLonos, opes, bona et MaLa,

MoDerna aC antehaC

terra Croate à Deo Magno Cessa;

plè VoVI

DeVotIssIMVs VasaLLVs

eqVes PaVLVs RItter.

InCLyrls

totIVs Latè VeterIs noVIqVe ILLyricI
VirIVsqVe statVs PrLaClplbVs, PraLatIs,
PreposItIs, ProCevIbVs, ParaClIs, NobILLIbVs,
VrbIbVs, OppIDIs, LoClsgVe
CeLebrlorIbVs,

EQVES PAVLVS RITTER.

S. P. D.

AMplissimum Illyrici, sive Croatiae aut Slavoniae nostrae nomen inter assiduas bellacium temporum revolutiones diu oppressum, tantum non sepultum, ex, cruentis adhuc pulveribus resuscitaturus, opus ingens suscepi, cui pares mei (ut conjectari parerat) vires haud existimabam; Vbi totius veteris novique Illyrici universa Regna & Provincias, Urbesq & Oppida insigniora, singulorumq Insignia, naturam Soli, mores & migrationes Gentis, raritates praecipuas, illustrium item Prosapiarum, non modò in moderno Illyrici solo vigentium, sed & ex eo olim oriundarum, in quacumq Europae plaga commorantium, Stemmata & Genealogias libro speciali compilaturus, in lucem è typis cumprimis producturus eram: Opus senè cum
rarum,

rarum, tum curiosum & delectabile: quòd non
modò Indigenæ, sed & longè remotæ Orbis Na-
tiones amicis manibus amplectentur, generosis
geniis satisfacturæ. Jàmque (Cœlo piis pro Pa-
tria conatibus favente) primas Operis partes,
quæ Regna, Provincias, Reges Ducesque ac Re-
spublicas concernunt, in opus feliciter digessi,
ultimæ apud me manus opera, & Chalcogra-
phorum aliquo studio duntaxat indigas. Verum
cùm ad præmissa mea bina manifesta admodum
pauci postulatam Antenatorum & Familiæ suo-
rum notitiam hætenus suggesserint, quo minùs
in sequentibus concepti Operis partibus pro vo-
to pergere potuerim; Idcirco vniversis & sin-
gulis, quibus suprà, suis titulis ornatissimis Do-
minis, Dominis, cujuscunque Statùs, gradùs &
præeminentiæ, Sæcularibus ac Ecclesiasticis (Ur-
bibus item & Oppidis) quorum generoso cor-
di præclara æviterni nominis Fama est, qua nil
in Terris beatius: humanissimè insinuandum du-
xi; quatenus gentilitia sua Insignia, genuinis
coloribus distincta, eorumq; symbola, stemma-
ta, familiæ originem, sedes veteres, migratio-
nes, præclara sui & suorum merita, officia ges-
ta, virtutum monumenta, præsentem statum,
hono-

honores, munia, & quicquid decorum hones-
tumque Orbis conspectui exhibitum & sequu-
turæ in æva posteritati transmissum iri dignum
censent, scriptis authenticis ad me Zagrabia in
Croatia (ubi Opus hoc typis mandatur) mit-
tere velint: in chalco- & typographicas expensas
pro sua generositate subsidium laturi. Quos
clemens DEUS immarcescibili Terræ
& Cœli felicitate æter-
nùm beet.

Datum Zagrabia Die 30 Januarii,
Anno, quo

ConCorDeM

post Longas Magnas CLaDes

pro Dono à CœLo LataM

aCCeDant oMnes

paCeM, De anno sanCto:

ThraCes aD paCeM,

aD paCeM FranCos

Monente, aCCeDant.

MO.

MONITIO AD PRODRUMUM.

V Ade per immensas circum, mi Prodrome,
Terras:

Illyricum vasto quâ patet Orbe solum.

Hinc juxta, Italiam claudentes, iveris Alpes:

Noricum utrumque, penès Rhatiam utramque.

Natales fontes lustrabo binominis Istri: vide.

Quâque nigrum rapidis in mare fertur aquis.

Adriaco cunctas lustrabis ab equore terras.

Pontoque, ac gelido Regna reducta freto.

Has, ad quos deceat, tabulas perferto decenter:

Vise Vrbes, Arces, Nobiliumque domos.

Sedulò ubique mone; nobis sua stemmata mittant:

Ut reliquum citius perficiatur opus.

Oppida, quidquid habent memorabile, et arma sigilli.

Huc mihi cumprimis suppeditanda; roga.

Hoc opus, ingenti cura, aere, labore paratum,

Grato oculo Mundus cuncta per aeva leget.

Vade bonis avibus, dignos reverenter habendo:

Indignique odium non metuendo. Vale.

orbeM paCe Donat Cælar;
CresCent MoDo regna.

PRO-

J. M. J. PRODRUMUS

I N CROATIAM REDIVIVAM

CROATIAE nomen, quàm recentiores putant, antiquius est: Regnumque amplioribus olim terminis describebatur. Eam alij Chrova-itam & Chroatiam, Horvatiam sive Hrvatiam dicendam, scribunt. Nomen à Corvino Messalla Ant. Bonfinius, Foris à Curati Bulgarorum Duce regioni natum falsò autumant. Fr. Glavinities ab Harvatska fluvio Harvatiæ nuncupationem format; quod fluvij nomen cum Adjectivum sit, fluvio à gente inditam esse potius credam. sed & hic quod solum irrigat, ignoramus: nisi sit Harvatska amnis exiguus penès Castellum sui nominis, in Croatia Interamnenis Comitatu Varasdinenfi, olim Zagorjensi, territorio Comitum Ratkajanorum oriens, ac in Crapinam defluens. Casp. Peucerus ait, (a) quòd ab Occasu Croatia (a) Carin-gens Heneta progressi paulatim ad ipsam Urbem regiam onis usque accesserunt populabundi; & tandem obtinuerunt Chron. I.

A

sedem 4.

- sedem in ea Illyridis & Pannonia parte, quæ olim Liburnia vocata, nunc dicitur Croatia.* Clarius Constant. Porphirogenitus Imper. (b) qui Sarmatas Belochrobatos, id est Abos, sive magnos, aut terram multam possidentes, appellat; & ex his generationem vnam, nempe quinque fratres Clucam, Lobellum, Cosentem, Muchlonem & Chrobatum, duasque sorores Tugam & Bugam, sub principe Porge Patre in Dalmatiam venisse, describit; ubi Abares incolas invientes, bello per annos aliquot gesto vicerunt Chrobati: Abarumque partem occiderunt, cæteros parere sibi coegerunt: atque ab illo tempore à Chrobatis possessa nomen etiam Croatia accepit. Animadvertit in hac Porphirogeniti sententia Joan. Lucius (c) Chrobatos Græcè Hrovatos exprimi, qui Slavè Hrvati indigetantur; ubi Græci more solito asperitatem pronunciationis vitaturi o interjecere, atque h illorum per v nostrum effertur; ut cū Slavorum Hrvati propria prolatione conveniat. Idem quoque Albos Chrobatos ex Beli & magnos ex veli aptè deducit: cū beli slavè albos, & veli magnos significet. Quod ipsum antè fatus Imperator probè explicat, dum (d) subdit; Magna autem Chrobatia, quæ etiam Alba appellabatur. & (e) magna Chrobatia Baptismi experts, & Alba quoque nuncupata. Sic magnos Hrvatos, vel magnam Hrvatiam pro Sarmatia, quæ amplissima est regio, rectè verbum veli slavum Græcè appropriando, terras multas possidere Chrobatos Sarmatas intelligendum tradit; atque (f) cap. 30. præmittit; Chrobati verò tunc habitabant ultra Bagibarias, ubi nunc sunt Belochrobati. Bagibariae

gibariae vocabulum slavum est, Græcè detortum; quod Babje Gore, quasi vetulæ Montes, quos Carpatios appellant, innuit. Fortasse autè iidem Hrvati Heruli sive Hrli sunt, etiam gens Slava, qui Anastasij Imper. tempore Danubij oras accolentes Liburniam & Dalmatiam occuparunt, Romanos Pannoniæ incolas diu tribulantes: nam hi cum Gothis sive Slavis Croatis Presb. Diocleatis in ætate conveniunt. & quidè Verli sive Hrli idem significat, ac Latinis egregii dicuntur. nam & Vidomar sive Vidomir secundus Verlorum Rex circa eadem tempora in Dalmatiæ Confinijs regnasse perhibetur qui S. Maximum cum quadraginta Christianis martyrio affecit; & Svevlad tertius illorum Rex, qui Naretum contra Gothos juvit, rebus heroicis clarus, memoratur; ut Procop. Casariensis (g) & Maur. Orbinus (h) tradunt. quamvis & Crobizos, quos Herodotus (i) Schimnus (k) Strabo (l) & Prolo-mæus (m) in Alysia ponunt, citra Istrum, eosdem, qui nunc Croatia sunt, fuisse, inficias non eo; cū (ut (n) Jo. Lucius ait) non videatur impossibile, Slavos aliis nominibus dictos ab antiquo, sicut ultra Istrum, ita etiam citra habitasse. Antiquius Crovatorum nomen facit Thomas Archidiaconus Spalatensis, qui anno Christi 1200. natus, sexaginta & octo supervixit: ubi (o) Salonæ urbium Illyricarum Reginae, captivitatem & destructionem, à Totila Gothorum Duce factam, describens ait; Veniant de Paribus Polonia, qui Lingones appellabantur, cum Totila septem vel octo Tribus Nobilium. Hi videntes ter-

(g) Goth: lib. 2.
(h) Regno della Sla- vi. pag. 127. &c.
(i) lib. 4.
(k) lib. 7.
(l) lib. 5.
(m) cap. 9
(n) de Reg. Dal. et Cr lib. 2. cap. 11.
(o) cap. 2. & 7.

ram Croatia aptam sibi fore ad habitandum, quia rari in ea coloni manebant, petierunt & obtinuerunt eam à Duce suo. Chroatia est regio montuosa à septentrione adhaeret Dalmatia: hac regio antiquitus vocabatur Curetia, & populi qui nunc dicuntur Chroata dicebantur Curetes vel Coribantes. Vnde Lucanus.

Illic bellaci confusus gente Curetum,

Quos alit Adriaco tellus circumflua ponto.

Dicebantur verò Curetes, quasi Currentes: quia per montes & sylvas oberrantes, agrestem vitam ducebant: ex asperitate quidem Patriæ naturam trahentes armorum asperitatibus, invasionibus, predationibus, ferino more gaudebant: bellaces valde & quasi pronihilo ducentes se morti exponere, nudos se plerumque hostilibus armis objiciunt. Hi apud plures Poetarum de quadam ridicula opinione notantur: etenim quando Luna Eclipsim patitur, putantes eam à spiritibus corrodi, & consumi, omnia æramenta domorum pulsan, quasi per strepitum demonibus credunt Luna succurrere laboranti. vnde Virg. Pulsantes æra Curetes. Permixti ergo populi isti, & facti sunt gens una, vita, moribusque consimiles, unius loquela.

At quia Curetes Insulani sunt, Curictæ (quæ vulgo Kurk) Liburniæ adjacentis Insulæ habitatores, à qua toti Croatiae continenti nasci potuisse nomen vix est possibile. quamquàm & proxima illi Arbenfis, Scylaci Cariandensi Catarabatis dicta, quam ejusdem Scylacis Interpres Holsteinius Arbatin vocat, ac altera Cratia prope Pharum, omnes Croatiae regno adjacentes, in hujus nomen quòd conferat conjectari liceat; cum autem Croatiam montuosam

tuosam esse regionem, & Dalmatiæ à septentrione adjacere, dicat idem Archidiaconus, Chroatosque aliàs & Corybantes fuisse dictos asserat: veriùs à Corbavia provincia, Liburniæ veteris Croatiaeque modernæ media atque altissima regione, olim Corybantia dicta, Crovatorum nomen observatum esse censendum affirmo. Cui quoquè regioni tum Curicta sive Curetia, & Catarabatis, cum etiam Cratia, exiguo freto, à Continenti separata, proximè adjacent, imò prospectui quodammodo subjiciuntur; earumque, & nimirum Curetum, vicinitas cum Poëtæ relatione convenit, qui ait;

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.

imo & ipsi Curetibus attributi superiùs mores in ipsa Corbavia & Croatia passim ad nostram usque ætatem observabantur. Et quidè Corybantes exigua litterarum mutatione à Crovatorum nuncupatione differunt, qui se (ut diximus) Hrvatos, alij & Horvatos appellant, à Græcis Chrobati, à Germanis Korbati, à Latinis Croatæ, Crovates & Chrobates dicti.

Termini porrò Croatorum Regni à diversis authoribus diversimodè statuuntur. Græci Orientalem Cetinæ, Occidentalem Arsia flumina ponunt. E quibus Porphirogenitus hæc scripto reliquit. (p) A Zentina fluvio Chrobatia incipit, extenditurque versus mare ad Istria usque Confinia, sive Albunum Urbem, versus Montana, aliquatenus etiam supra Istria Thema excurrit, versus Tzentina & Chlebna Serblia regionem attingit. Subnectit Porphirogenito

(q) op. cit. Lucius (q) At quia Chlebona ultra Zentinam (sive, lib. 1. c. 13. ut hodie Cetinam) est; ideo subdit, versus Zentinam regionem attingit: ut cognoscatur flumen Cetinae in maritima parte Orientalem terminum Croatia fuisse: in interiori verò Chlebonam quoque in Croatia inclusam; adductâ alterâ ejusdem Imp. sententiâ, quâ asserit, quod à Ragusio Zachlumorum Principatus initium habet, & ad Orontium flumen tendit, oraque Maritima Paganis, (id est Croatis non baptizatis) Montana, quæ ad septentrionem Chrobatis, id est baptizatis quæ in fronte Serblie contermina est. Græcos sequuntur Latini; cōmuniterq; Occidentalem Croatiae terminum

(r) Plin: ad Arsiam fluvium (r) extendunt, uti ad secundum, sive posteriorem Liburniae terminum; & Albionam in Croatico solo esse affirmat Jo. Lucius*; priorē quippè ad Formionem amnem fuisse memorat Fuscus Palladius (s), antiquitus ad Timavum & Alpes usque extensum fuisse in tractatu sequenti de Liburnia, docebimus. Patriorum scriptorum, omnium meritò antiquissimus Thomas Spalatensis Archidiaconus (t) hæc Regni Croatiae adscribit fuisse Confinitia, Ab Oriente Delmia, ubi Civitas Delmis, in qua est quedam Ecclesia, quam B. Germanus Capuanus Episcopus consecravit, sicut scriptum reperitur in ea. Ab Occidente Carinthia, versus mare usque ad oppidum Siridonis, quod nunc est confinium Dalmatiae, & Istriae, ab Aquilone verò ripa Danubii usque ad mare Dalmaticū, cum tota Maronia, & Chulmie Ducatu. Et ritè Croatorum Regnum usque ad ripas Danubii extensum fuisse adhuc anno Chr. 838. abservavit Jo. Lucius (v) idem.

(v) op. cit. l. 2. c. 2. & 8.

idemque à saepesato Imp. Porphyrogentio fidei memoriae traditum est; qui Turcis (nunc Ungaris) confines describens (x) ait; Ad Orientem Bulgari, separante eos Istro, qui & Danubius ad septentrionem Patzi (hodie Poloni) ad Occidentem Franci (Germani) ad Meridiem Chrobati. A Chrobatis namq; (ut idem prosequitur) qui in Dalmatiam venerunt, pars secessit & Illyricum tenuit, atque Pannoniam. Pannonia quoque Croatiae olim nomine tenebatur; Branslavonem quippè ejus partis Regni Croatorum fuisse Ducem, quæ inter Savum & Dravum sita est, Annales Francorum Fuldenses referunt (y) & Jo. Lucius (z) commemorat. Croatos quoque fuisse qui Saviā occuparunt ex Porphyrogenito & Cedreno constare, idem (a) asserit. & alibi (b) Savia & ager Sirmiensis à Slavis Croatis occupata, Slavonia vocatur. Superiorem item Pannoniae partem AEnaes Sylvius, qui deinde Pius Pont. & Steph. Broderich Slavoniae sive Croatiae accensent. Aventinus præterea (c) fidem facit; quod Slavi trajecto Danubio Justiniani I. Imper. tempore, occuparunt Dalmatiam, Liburniam, Pannoniam & partem Norici, quæ etiam Slavonia dicitur. Nam & Turcæ nuper dum in modernæ Ungariæ possessu fuissent, cis-Danubianam Croatensem sive Croaticam, & populos Croatinos (Hrvatiani) appellabant. Sed & trans Danubium amplissimis terminis Croatorum Regnū extendebatur, ut ex superius narratis Porphyrogeniti verbis constat; qui ulterius (d) scribit; Chrobati, qui Dalmatiae partes incolunt, à Chrobatis Albis

Bab-

(x) Cap. 30.

(y) A. 884.

(z) op. cit. l. 2. cap. 2.

(a) ib. l. 12.

(b) lib. 2. c. 15.

(c) lib. 1.

(d) cap. 31.

Baptismo expertibus, originem ducant, qui ultra Tur-
ciam propè Franciam, habitant, & Sclavis contermini
sunt non baptizatis, Serblis, qui Chrobati dicuntur, lin-
(e) cap. 30. gua Sclavorum, id est terram multam possidentes. & (e)
Cateri vero Chrobati versus Franciam commorabantur,
& appellabantur hodiè Belochrobati, sive Chrobati Albi
proprio Principi subiecti. Parent autem Othoni magno
Regi Francia, quæ & Saxonia, Baptismiq. expertes, affi-
nitatem cum Turcis, & amicitiam contrahunt. His ad-
(f) op. cit. dit Jo. Lucius (f) Slavos Francis in Germania à
lib. 1. c. Septentrione, in Illyrico verò ab Oriente conterminos fuisse.
eiusdemque ritè opinionis est de Slavis Orien-
talibus, qui Longobardis proximi, Foro-Julien-sique eorum
Ducatus contermini erant, qui nomine Carnuntum sive
(g) Paul. Carantanorum (g) nuncupati; nunc autem in Carnos,
Diac. Stirios & Charinthis distincti sunt, quos subditos fuisse
Francorum Imperio, Lazius (h) tradit: Et quidè
(h) migr. Istriam, hodiè Schlavoniam dictam, Aeneas Silvius (i)
gentium. quod veteres Italia tradiderunt, redarguit, inquit;
(i) Hi- Inconvenienter Italia jungitur Adriatico sinu disiecta,
flor. En- & in peninsula modum circumdata mari, qua continenti
rop. Cap. applicatur à tergo. Plinius Istriam adharere Liburni ad-
18. dixit. Ex quo palam fit, Croatios Liburnorum loco succe-
dere. & paulò inferiùs; Istri hodiè Schlavi sunt, quã-
vis maritime vrbes Italico sermone utuntur, utriusque
lingue peritiam habentes. Idem de Carnis & Japidibus
(k) ib. (k) sic ait; Carni inter quos Japides enumerantur,
Cap. 19. Istros sequuntur. Schlavi tamen, quorum sermo regionem
(l) cap. obtinet. In Carinthia, quæ regio Carnis applicatur
20. (eodem Pontif. (l) teste) quoties novus Princeps rei-
& Megi- pub-
ser.

publicæ gubernationem init, in ipsa functione sermone
Schlavonico (sunt enim & ipsi Carinthiani Schlavii) in-
clamatur. Sed et Lindevitus Pannoniæ Saviæ Dux,
Carnioliam (inquit Schönleben) et Carinthiam, per-
vasit suæque adjecit ditioni. Quod ipsum Adelmus
(m) innuit, ubi de tribus, contra Lindevitum Im-
peratoris exercitibus de Italia in Pannoniam mis-
sis, enarrat; quod unus in Alpium Noricarum transitu,
hostium manu resistente, prohibebatur; et alter, medius,
qui per Carantanos intrabat, in tribus locis hostes sibi re-
sistentes superaverit. Ac post Lindevitum, Carantani
et Carniolia Ducem Bratislavum, sive potius Brazlavum,
intra Dravum et Savum dominantem, fuisse, refert
(n) idem Schenleb. Quemadmodum et hunc Brazla-
vum, sive Bratislavonem filium aut nepotem fuisse Brino-
nis, credibile esse, (o) putat; qui Vindorum sive Sla-
vorum Marchiam possidebat: ita ut parti Styriæ, Cha-
rinthiæ et Carniolia dominaretur. Nam et in Stiria Vr-
bium populi plerumque Teutones Schlavi (p). In hac
Provincia Adriaticas Illyrici regiones aggrediens
Ostrivoj Slavorum Princeps (à quo continua Croa-
torum Regum series apud Diocleatem, Orbinum,
Marulum, & Freschottum legitur) edificavit oppi-
dum Slovengrad, aliis Sloveni gradetz (*) Germanicè
Windischgratz, Latine slavigracium nominatum.
Ipsa etiam regionis princeps Vrbs vetus nomen à
Slavis acceptum, in hodiernum diem florens con-
servat, Gradatz vel Gradetz & Gradiz, coeteris et-
iam lingvis commune: nisi quod recetiores pro Gra-
tio & Gratia, Gracium scribere consueverint. Au-
striam præterea Illyricanæ Provinciæ regionem Jo-

* Ann.
Carn.

Par. 117.
ab A. 820
ad 823.

(m) ad
An: 820.

(n) ib. ad
an. 884.

§ 888 ex
An. fuld.

(o) ib.
pag. 422.

§ 425.

(p) AEu.
Silv. Cap.
27.

(*) Jac.
Luccar.

Annal.
Ragus.

lib. 1.

(q) in an. Tomkus Marnjavitius, Episc. Bosnen. (q) ritè
 prafat. appellat; qua quamvis Germanicis moribus, sermoniq;
 Regia Sā- jam populariter assueverit, nihilominus tamen, ut alia à
 Et it: Illyr. Germania, tellus, prerogativa suffragiorum, in Sacri
 Nobil. ad Rom. Imperii Comitūs ferendorum, omnibus Germanicis
 Ferd. IV. Provincūs communi, abdicatur perpetuò, suaeque priscae
 Reg. A- juncta manet Illyrica origini. Septentrionales verò sive
 post. Albi aut Magni Chrobati sunt Slavi Vandali & quos
 in A- nius (r); & Venedicos denuò in Bohemos, Mo-
 roa Noë. ravos & Sorabos; hos iterum in Pomeranos, Mech-
 lenburgenses, Marchios, Lufatas, Misnios, Anhal-
 dinos; cū n Sarmaticos in Russiam, Poloniam & Li-
 tuaniam; de quibus omnibus suis locis uberior no-
 bis sermo erit. Nam & circa A. Chr. 550. (Ge-
 org. Bertold. Pontanus (s) scribit 645.) Chroatae
 (s) Bohē: gens Illyrica, Cseho, Leho & Russo fratribus Duci-
 pia, l. 1. bus ex Croatia Interamnia, & loco eorum prae-
 cipuo Arce Crapina progressi, in Septentrionalibus
 à Danubio partibus, tria Regna florentissima, sibi
 cognominia fundaverunt; videlicet Cehos, sive
 Bohemos, Lehos, aliàs Polonos & Russos. ut de Ce-
 ho Bohemorum fundatore aptè applaudit Martinus
 Cuthenus; (t)

(t) in Du-
 cum Re-
 gumque
 Boh. gestis

(v) Duces
 Reg.
 Boh.

Illyrico profugus primum dat jura Bohemis
 Cechius; hinc nomen gens trahit illa suum.
 & Casparus Cropacius; (v)
 Facta cade domi, metuens causaeque sibi
 Zechius Illyrico transfuga cedit agro.
 Et procul à Patria peregrinis querit in oris,
 Cum sociis sedes spe meliore novas.

Longum

Longum iter emensus, tandem quibus undique cin-
 Hercinios saltus, terra Bohema subit. (Eta es.
 Fructiferos inibi colles, et amena vireta
 Cernens, non uno, pascua lata, loco.
 Tum vitreos fontes, et plenos piscibus amnes,
 Arvaeque culturâ fertiliora novâ.
 Hunc sibi præ reliquis habitandum deligit orbem,
 Indigenas poscens in sua vota Deos.
 Dent aditus latos, Regniq; exordia firment:
 Hinc Ducis illius gens ea nomen habet.

Ne commemorem Svevladam Regem, qui ipse
 Bosna, Valachia, usque ad Polonia fines, et Dalmatia
 Croatiaeq; imperavit, ut ex vetustissimo Commentari-
 olo (x) tradit Mav. Marulus Patricius Spalaten.
 Orientales item Croatiae termini longè ampliores
 sunt, quàm quos recentiores Geographi ei descri-
 bunt. Tillurū amnem, vulgo Cetinam, Porphiroge-
 nit. assignat, Hlevnam tamen regionem, quæ trans
 flumē Cetinae est, Croatiae includit: ut superius di-
 ximus. Eum sequuntur Pau. Jovius (y), Mau. Or-
 binus, Jac. Luccarus & alij, qui Narentanorum re-
 gnum à Croatico proprio dividunt, Serblos-
 que à Croatis separant: ob Imperium Orientale &
 Occidentale, quibus partes aliquo tempore sube-
 rant, & Regnum deinde in Croatiam propriè &
 Serbliam propriè divisum extitit. Cæterum non
 modò Narentani (ut in sequentibus demonstrabi-
 mus) Slava Croataque natio sunt, verum etiam
 ipsi Bosnij & Serblīi. Vti ex suprâ relata Porphiro-
 geniti sententia satis liquet; Chrobati qui Dalmatia
 partes incolunt, à Chrobatis Albis originem ducunt &c.

(x) de
 Regiū Dal:
 & Cro.
 gestis.

(y) lib. 20

& Slavis contermini sunt, Serblis, qui Chrobati dicuntur. Idem sentit Curopalates, qui (z) ait; *Ser-
An. 1074 vorum gens, quos etiam Crovatas vocant. & Zonaras;
(a) lib. 2. gens Chrobatorum, quos nonnulli Serbios vocant. Blon-
(b) lib. 4. dus Item (a); Rascia & Bosna pro Regni Croatiae Re-
gionibus habentur. Idem (b) Chron. Charion. &
alij mediæ ætatis scriptores affirmant. Hertzegovi-
nam item (quæ verus Chudvergia Orbino) & u-
tramque Zentam (olim Labeates) Diocleas, Alba-
niam Luccarus, Slavoniæ accensent; hic enim Al-
(c) *Anal. baniæ mentionem faciens (c) ait; Dolcigno, Smok-
Rag. lib. 3 viza & Zarnagora, poste nell estrema parte di Slavonia.
(d) inno- Joan. Lucius (d) Epirum quoque reliquaue lo-
tis ad hi- ca Slavi quòd possederint, non negat. Thessalonicā
stor. Diocl etiam, Pellam, Pheras, Andram, Philippos & He-
ad fin. racleam P. Jac. Micalia è Soc. JESU, Croatiae sive
(e) *The- Slavoniæ (e) attribuit. Et quidem Bjelobardo,
sau. ling. & Bjelazora inter Plinii historias celebratæ Mace-
illyr. donum Civitates majoris linguæ & potentia Croa-
torum antiquitatis perhibent testimonia. Quin &
posterioribus annis Nemanichii Reges Macedoniā,
Epirum, Græciam, Romaniam & Bulgariam suo
Imperio subiectas tenuere. Unde Stephanus IV.
Rex, Duscianus sive Misericors dictus, Imperatorio
Romanorum & Serbiorum, sive Serbiæ, Græciæ & Bulga-
ria, titulus usus, Rasciæ & Bulgariæ Reges constitue-
(f) *op. bat. ut tradunt Mau. Orbinus (f); Jac. Luccarus
cit. Georg Hornius & Casim. Freschottus.****

His itaque certa fidedignorum Scriptorum
autoritate comprobatis, de Insulis Adriatici sinus,
Croatia proprijs, nullum superest dubium; quæ cū
Libur-

Liburnicæ antè fuerint, (g); & Liburniæ nomen (g) *Dan-
in Croatiam transferit (h); huic meritò accensen-
ant. ad
A. 874.
(h) Chro-
Carion.
his verbis; Ex quo verò dicti jam Sclavi inhabitantur
&c.
finitima Dalmatia, omnia tenuerunt, Vrbesque Romanorū
Insulas colebant, ex iisque vivebant, at cum quotidie à
Paganis captivi abducerentur, perderenturque, illas de-
seruerunt, continetem colere volentes, verum à Crobatis
prohibebantur, cum nondum illis tributa penderent, ve-
rū ea qua hodiè pendunt, Pratori suo exhibebant; sed cū
vitam tolerare non possent, ad Basilium Vener. Impera-
torem accesserunt, eumque res à nobis commemoratas edo-
cuerunt, isque auctor fuit, ut qua Pratori solvebant, ea
Sclavis darent pacis causa & Pratori exiguum quid pen-
derent ad ostendendam dumtaxat Rom. Imp. illisque de-
bitam subjectionem ac servitutem: atque ex illo tempore
omnes istæ Vrbes Sclavorum tributaria, pacta solvunt,
Aspalathus quidem sol. CC. Tetragura C. Diadora CX.
Opsara C. Arbe C. Belca C. ita ut universum essent lib.
DCCX. exceptio vino & ceteris speciebus diversis, quas
præter pecuniam exhibebant. Et Cresimirus Croatorū
Rex Adriaticum Mare suæ appropriabat jurisdicti-
oni, ut constat ex ejusdem privilegio, apud Jo. Lu-
cium (k) citato; ac B. Petrus Damnianus, ejusdem
Regis contemporaneus scriptum reliquit; Absareses Dal-
matias, uti Regi Slavo subditos, Slavonici Regni partem
esse (l). Idem de aliis affirmat sæpè fatus Archidia-
conus, (m) qui ait; Inferior Dalmatia habuit Epif-
copatus suos, more antiquo sua Metropoli Salonitana Ec-
clesia subditos, videlicet ab Apsarensi Episcopatu usque ad 15.*

Traguriensem Vegliensis, Absarenfis, & Arbensis Episcopatus habuerunt Parochias suas in Insulis suis &c. Omnes enim Civitates predictæ ad Regnum Croatia pertinebant. Uroscius quoque Rassiæ Rex hoc titulo utebatur *, Proscius Rex Rassiæ & Dioclea, Albania, Bulgaria ac totius Maritimæ, de Culfo Adriæ à Mari, usque ad flumen Danubii magni. Crescebant namque indies Croatorum vires, (inquit (n) Jo. Lucius) et debilitatis Dalmatarum rebus, unà cum Narentanis Maris Adriatici dominium usurpant; qui et Venetos intra suas paludes, molestasse, ab eorum Chronistis & vulgatis scriptoribus memorantur. Hinc est quod Veneti per multos annos, ut tutò oram Dalmaticam sui negotiatores navigarent, tributum Chroatis mittebant; ut Dandulus et Sabellicus Veneti Scriptores prodiderunt, ac Orbimus aliique commemorant. Ingens namque olim fuit Croatorum potentia, ut ex Porphyrogeniti relatione videre est: qui (o) ait; Baptizata verò Croatia Vrbes habitata iste sunt; Nona, Beligradum, Belitzin, Scordona, Chlebena, Stolpum, Tenen, Cori, Claboca, exhibetq; Equitum LX. peditum C. millia, & Sagenas LXXX. Conduras C. quarum illæ XL. viros habent, hæ XX. nempe quæ majores, nam minores tantum X. atque hæc quidem potentia ejus et copie fuerunt usque ad Principatum Cresmere. Si hæc baptizata & Maritimæ tantum (ut ex Civitatum nominibus dignoscitur) quanta non fuit, unitis non baptizata Croatia Maritima, Mediterranea & Interamnia? de quibus duabus posterioribus Porphyrius non facit mentionem. At & Vngariæ, in Croatia, Monarchiæ tempore, omnes Liburnici Maris Insulæ ad Croa-

(*)

Maur.

Orbin.

Regno

delli Slavi

(n) lib. 2.

cap. 2.

(o) cap. 37.

Croatia Regnum pertinebant; cum et ultimas penè illius freti, Corcyram, Tortam, Stedram, Lefinam Istam & Bratiam, per Ladislavum sive Vladislavum Hungar. et Neapol. Regem, A. 1405. Hervojæ Duci venditas, post hujus obitum Barbara Sigismundi Imp. et Regis uxor, nomine sacrae Coronæ, tenuit; come cosa (ut inquit (p) Jac. Luccar.) ch' insieme con molte città, è scoeli di Dalmazia apparteneva al Regno d' Vngaria. & mox infra; come quelle, ch' erano unite con la corona: ne senza consenso di Racos si potevano alienare.

Ne quis verò Croatos à Slavis aut Illyriis aliam existimet esse nationem, hinc monitum iri voluimus. Croatos nempe tam inter se quam à Dalmatis Slavorum nomine nuncupatos in scripturis antiquis reperitur; In Privilegiis autem tantum se Duces et Reges Coatorum non Slavorum nominarunt, ut Lucius (q) refert; Imò Croatia à vicinis Dalmatis & Vngaris Slavonia nuncupata est ait (r). Sed nec Croatitantum, verum & Servii illius (s) Slavi erant. Croatiaque & Serviam Slavonicas regiones (t) vocat. Nam & Serviam antiquo vocabulo Dalmatiam vocatam fuisse (v) vult Georgius Barakovich opus suum (x) de Croatia sub slovinicæ Musæ nomine, egregio versu concinnatum, edidit; omnesque superius dictæ gentes vernaculam suam linguam generaliter Slavam, vel Slovinicam, id est Illyricam nuncupât, cujus usum communem habent. ut Croatiae proprii, nas Her-
vatiski aliti sloviniski jezik: id est; nostra Croatica sive Slavonica lingua. Carnioli, nas krajnski inu slovenski jezik; nostra Carniolica et slavonica lingua; sic cætera.

(p) Anal. Rag. l. 3.

(q) de Reg Dal. Cr. l. 2 c. 15.

(r) l. 4. c. 3. l. 6. c. 4.

(s) ibid. cap. 11.

(t) ib. l. 4 c. 3.

(v) ad not Diocl. n. 25.

(x) vila sloviniki nja.

teræ. Quos enim Græci & Latini Illyrios, ipsi se *Slavos & Slovinos* nuncupabant. Unde apud nonnullos tota Ctoatia Slavoniæ nomine tenetur; apud nationales etiam Macedonia. Hinc Rogerius, Belam IV. Regem Ung. à Tattaris pulsum in Slavonia moratum fuisse narrat; quæ Croatia nostra Mediterranea (ubi Modrusam & Bihigon Oppidamuro textit) ac Maritima, in qua ad profligationem Barbarorum se conservavit, intelligenda est. Hornius item in *Slavonica Illyrica Dalmatiam, Bulgariam, Croatiam, Albaniam*, recenset: ac P. Micalia tam titulum, *Blago Jezika Slovinškoga*, id est, *Thesaurus Lingua Illyrica*, Lexico suo Illyrico Italico Latino inscribit, quàm in ejus Abcdaria serie sub littera *H.* docet;

Hrtivat, Hervat; *Croato*; Illyricus, ci. Croata, æ.

Hrtivača, Hervatska zemlja; *Croatia*: Illyris, idis, Illyricum, ci. Croatia, æ.

& in serie litteræ *S.*

Slovinač, Dalmatin; *Slavone, Dalmatino*; Illyricus, ci. Dalmata, æ.

Slovinska zemlja: *Slavonia Dalmatia*: Illyricum, ci. Dalmatia, æ. Macedonia, æ. &c.

Non mirari non possum hic, meris conjecturis impensum, Joan. Lucium nostrum; nisi & ipsius Opera, suggestis novis editionibus, depravata, auctoris sensum posthomo fato immutarint; Vbi Diocleatis & Maruli de Regibus Croatiae Commentaria, ex antiquissimis codicibus, lingua vernacula conscriptis, in latinam translata, non nihil carpat, & quædam in dubiam fidem vocet; Quod Narentanos, eandem cum Croatis nationem fuisse, ambigat: Et Tragurium, Patriam suam, nec non Spala-

Spalatun & Jadram, Civitates Maritimas Croatiae adimit; eas Dalmatiæ, quasi alienæ regioni, aut alteri genti, appropriaturus. Primum eo argumento fundare supponitur; Quod patria illa commentaria cum Græcorum Francorumque notis, in rerum actuum tempore, ac Regum nominibus, per omnia non convenient. In secundo hæret; quod specialiter Paganiam describens Porphirogenitus, eandem versus Croatiam baptizatam Cetina fluvio terminari adscripserit. Et tertium; quod in Civitatibus illis Latinorum et Romanorum reliquæ se conservaverint, illorumque lingua adhuc uterentur, et Dalmaticum nomen, Provinciæ à Romanis inditum, conservent. Ad hæc (pace ejusdem Lucij) ex ipsius vulgatis *de Regno Dalmatiæ et Croatiae* exemplaribus quædam perpendenda opponam. Et quidem ad

Primum. Ex ipsis, *de Regno Dalmatiæ & Croatiae* nomine, auctore Jo. Lucio vulgatis exemplaribus (y) legitur. *Duces Croatorum detractō Francorum* (y) lib. 2. jugo, cum nullum superiorem cognovisse reperiantur, c. 8. à suis Croatis Reges nuncupatos, eos, qui universam Regionem possederunt, quam, sub eorundem Francorum quoque Imperio, Regnum Croatorum dictam, ex privilegio Terpimiri & Annalibus Francorum constat. At quamvis Cresimirum majorem in primo privilegio Regem non vocet Petrus, proat in secundo Patrem & Avum: satis est, quod Cresimiro filio Regi præpositus, Cresimirus major, subintellecto Regio nomine

mine, appelletur. Cresimirus eundem majorem, eoque antiquiores Reges fuisse, dignoscitur ex sensu antiqui registri Privilegii monachorum Sancti Chrysogoni Jadren. Anno Dominice Incarnationis 1067. conscripti, quæ sunt; Hanc ipsam denique terram his ipsis terminis terminatam, sine infestatione quorumlibet hominum servis Dei perpetuo possidendam, hoc modo antiquitus in nostro jam dicto Monasterio ferunt fuisse datam, quod Rex quidam Croatorum veniens votum reddere Deo, ad Ecclesiam præfatam petentibus servis Dei pro suo remedio animæ donavit eam; quod factum pronepos ejus, prædictus Rex nostris quoque stabilivit diebus. quod clarè innuit Cresimirus majorem fuisse Regem, et li quidam, ipsum ex pluribus anterioribus aliquem subintelligit. Quod verò Dircislavum primum titulum Regium ab Imperatore Constantinop. consecutum, argui posse, ex Archidiaconi verbis, asserat: illius verba ad proprium, non auctoris sensum interpretatur. ubinamque Archidiaconus (2.) dicit; ab isto Dircislavo ceteri Reges Dalmatiæ et Croatiae appellati sunt; id est Croatiae, et Dalmatiæ Roman. uti Provinciæ titulo assumpto, fors coepit Dircislavus; cum anteriores eo Reges solo Croatiae vel Croatorum Regio titulo contenti fuissent; quin & post ipsum Cresimirus Patritius et Croatorum Rex tantum scribi et nuncupari voluit. tum etiam quod primus Dircislavus, & ab eo ceteri successores ejus Reges, recipiebant Regia dignitatis insignia ab Imperatoribus Constantinop. & dicebantur eorum Eparchi sive Patritii. (*) Habebant namque ex suc-

(*) Archid. ibid.

cessionem suæ originis patrum et proavorum dominium Regni Dalmatiæ & Croatiae. Primò enim (a) subacta Bulgaria, Imperatori se deditit contermina Chrobatorum gens & ejus Principes fratres duo, quibus Imperator honores, ac opes amplas tribuit, solus adhuc Imperium detrectabat Sermo, Sermii Dominus, Nestongi frater. Francorum quidem in Occidentali Croatia Regni parte imperium vetustius erat: Carolus enim, Magnus appellatus, circa An. Chr. 800, (b) in utramque Pannoniam & in altera Danubii parte Daciam, Histriam & Liburniam atque Dalmatiam, exceptis maritimis Civitatibus, dominium extenderat; quod tamen posteris suis tenendum neque testamento reliquit: qui Ludovico Galliam, Carolo Germaniam, Pipino Italiam (c) legavit: de Dalmatiæ ne verbum quidem, sed neque Pannonias nominat (d). Quod Francorum in Croatia Occidentali sive Alba imperium breve fuisse probat etiam Porphyrog. Imp. qui (e) ait; Ad aliquot verò annos Dalmatiæ Chrobati Francis subiciebantur, quemadmodum & antea in ipsorum terra; tanta autem crudelitate utebantur Franci, ut lactantes adhuc pueros occidentes, canibus objicerent, quæ res cum intolerabilis Chrobatis esset, factò dissidio, Principes, quos ex ipsis habebant, interemerunt, unde magnus contra eos exercitus movit à Francia, & post septem annorum bellam, agrè tandem superiores facti Chrobati, omnes Francos, eorumque Principem Cotzilin à medio sustulerunt, & exinde liberi ac sui juris, sacrum baptismum à pontifice Romano petierunt missique Episcopi ipsos baptizarunt, Principatum tenc-

(a) Cedrè A. 1019.

(b) Eginh.

(c) Testā. Car. M.

(d) Joan. Luc: op. cit. l. 1. cap. 15.

(e) cap. 30.

(f) Jo. Luc: ibid.

(f) de Bel. Goch. l. 2. *(g) Porph. ibid.* *(h) Jo. Lucii. op. cit. l. 2. cap. 2.* *(i) Idem Memorie di Traù lib. 3. c. 7. pag. 139.*

re Porino, sive Borna. Quos tamen Liburnia Cro-
atos Procopius propriè (f), haud Francorum sub
potestate fuisse testis est. Primis quippe tempori-
bus, iidem hi nostri Chrobati, (g) qui Illyricum Pa-
noniamq. tenuerunt, habebant & ipsi Principem supre-
rum, qui ad Chrobatia veteris tantum Principem (id è
Francorum Imperatorem) amicitia ergo, legationem
mittebat. Habuit igitur Croatia proprios Princi-
pes & Reges, continua procul dubio serie post
Ostrivojum; in qua non satis adimpleta, scripto-
rum defectus caufandus est. Terreftres enim (h)
Croatorum res gesta à nullo Latinorum scriptorum tra-
duntur, & à Græcis quadam exilia. Ipsi autem Cro-
vati, ut armis semper plurimum, ita minimum li-
teris dediti fuere. sicuti apparet ex Contractu Fr.
Gregorii Episcopi Tragurien. cum Communitate
loci illius celebrato, recentioribus sæculis, vide-
licet A. D. 1280. in quo ex undecim Canoniciis
pro consensu & testimonio ibi existentibus qua-
tuor aliena manu, de scripturæ nescitia, subscrip-
tos sese fatentur (i). Si hæc in regione Croatiae
maritima, ut magis culta, in Civitate Dalmatica
& à Romanis Joanni Lucio habitata, atque inter
Clerû Scripturæ sacræ dogmata docentē, quæ non
inter vasta montium juga litterarum apud Slavos
Romanarum ignorantia? Sic, ut in tempore ab ex-
teris, de rebus Croatiae, non bene observato, ita
etiam in nominibus apud Græcos & Latinos scrip-
tores exoticis, error tantò facilius accidere
potuit, quò minus, ad illa describenda, horum
pau-

paucitas litterarum sufficiat. Quia insuper (k) Græ. (k) Jo. Lucii. l. 2. cap. 8.

ci Slava nomina sæpè vel mutarunt, vel alia iisdem ad-
diderunt; ut de Cresimiro, dicto Petro, & Zvonimiro
dicto Demetrio, ex eorum Privilegiis, & de Servia Prin-
cipe Boisthlabo ex Cedreno constat; eosdemque Græcos (l) id in
(l) inflexione sua Vroscium, Velsin & Bolusen nominasse, notis ad
qui etiam (m) Volcus dicunt, quod Slavi Vuk, Vuk- Dioc. n. 17
san, Vukac: ac quem Regem Dobroslavum Diocleas, Ce- (m) idē
drenus Græco more Stephanum, Curopalata Vladislavum ib. n. 26.
vocavit. Eodem etiam modo Veneti Scriptores in
Slavicornum nominum proprietate discrepant; Du-
ces enim sive Regem Mislaum, Veneti Mium vocant, (n) id. l.
ab Archidiacono Tamislavum (n) dictum. Atque 1. c. 1.
idē, quod Slava sive Illyrica nomina cum relatis à
Zyceta, aut altero quopiam Græco, Franconiove,
aut Italo scriptore non convenient (o), propriâ sen-
tentiâ, non est, quod miretur Lucius. Nec mi-
rū, quod Slavis inimicæ, ab ijs oppressæ aut ve-
xatæ nationes, uti Græci, supremos illorum Prin-
cipes regio titulo non honorarint: & vel maximè
apud quas eo jam tempore à CPolitanis Impp.
aut à Romanis Pontificibus Coronam & insignia
regalia accipere consuetum extitit. Hinc alii Du-
ces, alii Principes Croatorum vocant. uti Porphi-
rogenitus Cresfemerem Principem appellat, qui
se tamen Regem Croatorum scribebat, ut ex ejus
Privilegiis satis constat: eosque à suis Croatis Reges
nuncupatos, & Regionem, quam sub eorundem Fran-
corum quoque Imperio, possederunt, Regnum Croatorum (p) dereg
dictam, idem Lucius (p) observavit. Quin & Fran- no Dal. et
corum Cr. l. 2. c. 8.

corum Imperatorem alibi Regem, Principem alibi Porphirog. nuncupat. Idem tamen Croatorum Reges alios Duces & Principes sub se habebant.

(q) id ib. Regnum quippe Croatorum (q) Danubium usque protensum fuisse, ex privilegio Tirpimiri Ducis constat, cuius Regni partem inter Dravum, & Savum sitam, Branslavonem Ducem in potestate habuisse tempore eodem, quo Mucimirus erat Dux Meridionalis Croatiae, ex ejusdem privilegio patet; quem ipsum Tirpimirum Diocleas & Archidiac. probè Regem appellant: horumque in reliquos Croatorum Reges fidem auctoritatemque validat Dandulus, his verbis; Mortuo Tirpimiro Rege Croatorum, inter filios Mucinurum & Surignam, cupiditate regnandi orta contentio, scisma magnum generavit; Mucinurius tamen praevalens, plurimis in rebellionibus Regnum obtinuit. Dixi Reges Croatiae, alios Duces & Principes sub se habuisse; Ipanos quippe (r) Rasse constituebant Reges Croatiae. Et (s) Stephanus Knez Bosnae, id est Comes, à Bodino Croatorum Rege constitutus fuisse legitur. Imò Bodinum filium Michaëlis, Croatiae Regis, Regem Bulgaris à patre datum, Curopalata scripsit, & Jo. Lucius (t) refert.

(r) in ijsdem not. ad fin.

In Narentanorum verò (de quibus suo loco plura) cum Croatis gentilitate ambigere, incongruum erat; cum, præter superius enarrata, Bosnam, Serviam, Chudvergiam, Albaniam & cæteras Narentanorū ditione celebrioribus ac à Narentæ flumine longè remotiores Provincias, Slava sive Croatica gente inhabitatas fuisse, suprarelatis auctorum

torum testimoniis comprobavimus: & nunc earū colonam esse manifestò habetur, Slav o sive Croato idiomate, sibi nativo, loquentem. Sed & ipsi Contravertenti, (u) Croati & Narentani utrique Slavii sunt; Slavosque pro Croatis summendos esse, dicit. Ita & Veneti, uti etiam Græci scriptores Narentanos nunc flavos, nunc Croatos appellant. Porphirogenitus quoque Narentanorum ditionem Paganiam, id est Croatiam non baptizatam vocat. Nam ut Croatiae baptizatae Civitates (x) recenset, ita de Croatia non baptizata sic (y) scribit; Ab Oronio Paganiam incipit, procurrique ad Zetinam flumen. & post; Pagani autem vocantur, quod baptismum non accepissent eo tempore, quo Sclavi omnes baptizati erant. ita enim Sclavorum lingua nuncupantur, quicunque baptisimi expertes. Romanorum vero dialecto Regio illa appellatur Arenta & populi Arentani. Eadem Arenta sive Narenta Chulmia regio maritima Tho. Archidiacono (a) est. Narentanorum autem (b) loca Almisani tenuerunt, qui Cacichlos sive Kacichios Protectores, Comites & Duces habuere. Cacicli autem Comites cum aliis Comitibus Croatiae erant (c). Quin & Mucarum (nunc Makarska) in media penè Regione ad litus Maris sita Episcopalis olim Civitas, initio labentis sæculi, sæculo nempe lustro, Senonibus Croatis tributaria fuit: Imperio Turcico subiecta; ut in Patriæ MSS. legitur, recensque hominum memoria vidit. Hinc non satis capio sensum ejusdem Joan. Lucij, ubi (d) ait; Cujus generis census fuerit, quem Croati, & Narentani à navigantibus extorque-
(u) oper. cit. lib. 2. cap. 2.
(x) cap. 31.
(y) c. 30.
(a) c. 36.
(b) Joan. Luc. op. cit. l. 2. c. 5. ad fin.
(c) id. ib. l. 4. c. 4.
(d) op. cit. l. 2. c. 5. ad fin. torque- nem.

torquebant, ex relatis Danduli verbis distingui non potest: ita ex iis, quæ suo loco dicuntur de *Almisani*, qui loca *Narentanorum* tenuerunt, & *Segniensium Croatorum*, qui nostris temporibus non minores molestias, *Venetis* longemajoribus viribus pollentibus, inferre ausi sunt, conjectari poterunt ea, quæ ab auctoribus non traduntur. Ex quibus duo in *Lucium* animadvertenda sunt. Primum; quod censum à navigantibus extortum dicat; quem tamen ipsi *Veneti* Scriptores tributum, vocant; ut *Sabellicus* (e), *Petrus Justinianus* (f), *Julius Faroldus* (g) & ceteri. Secundum; quod *Almisani* loca *Narentanorum* tenuerant, & *Segniensium Croatorum*, qui ejus temporibus &c. Primum *Lectorum* arbitrio pensandum remitto. ad Secundum; Ejus temporibus *Almisianorum* vetus nomen vix in Urbis ruinis hæsit: at *Senonum* five *Segniensium Croatorum* arma terra marique personabant. Sed hic transcribentis error: legendumque sic auctor sentiebat; de *Almisani*, qui loca *Narentanorum* tenebant, & *Segniensibus Croatis*, qui &c. Totam itaque regionem *Chulmiam* in *Chroatia* cum *Archidiacono* (h) censendum est comprehendere: quæ ipsius *Lucii* (i) testimonio, à *Comitibus Croatis* receptam & possessionem fuisse, patet: ita & populum ejusdem Regionis *Narentanum*, alios non habuisse Reges, quàm *Croatos*, & eorum vicarios Principes pro Rectoribus & Judicibus; ut ex *Danduli* aliorumque historicis traditionibus palàm colligitur: *Narentanorum* autem nomen à *Narentæ* fluminis incolatu obtinere, quemadmodum & *Bos-*
iniii

(e) lib. 2.

(f) lib. 7.

(g) in an. Venet.

(h) Cap. 13.

(i) op. cit. l. 4. c. 4.

nii à fluvio *Bosna* sunt nuncupati, quod ipse (k) recognoscit.

Quo ad verò Civitates memoratas, ei argumento, ex *Porphir.* relationibus desumpto inheret, quod *Diocletianus Imperator*, valde *Dalmatiam* amavit, unde etiam populi *Romani* colonias eo deduxit. & postquam *Slavi* *Romanos* deleverunt, eorumque loca tenuerunt, reliqui *Romani* in ora maritima oppidis servati, eaque etiamnum tenent, & sunt ista: *Rausium*, *Aspalathum*, *Tetranguria*, *Diodara*. * At sicut *Mare Dalmaticum* dici non poterat, antequam ipsi *Dalmata* mare attigissent, quod diu post *Romanorum* adventum evenisse constat: neque aliquis ex antiquis auctoribus *Dalmaticimaris* mentionem facit, solus *Ptolemeus* aliquas ex *Insulis Adriaticis*, quas ceteri inter *Liburnicas* ponunt, *Dalmaticas* nominavit: sic etiam, deletis *Romanis* & *Dalmaticæ* Provinciæ nomine sensim cessante, nec *Mare Dalmaticum*, nec *Insula Dalmatica*, minùs Civitates, in *Continenti Croatico* sita, *Dalmatica* dicendæ sunt. Et sicut *Rausinam* *Porphirogeniti* Civitatem sua liberalitate *Dalmatiæ* adimit, *Slavoniæ* approprians: ita magis *Spalatum* & *Jadram* (*Tetranguria* minùs curata) *Slavonicæ* earum *Croatia* jure bono reliquisse debuisset, non ignarus suarum in utroque opere (l) traditionum, ubi revolutis *Dalmatiæ* Civitatum Archivis, inter tot divorum *Croatia* & *Ungariæ* Regum privilegia nec unum reperitur à *Græco* aut *Franconico* quopiam Imperatore illis concessum. quin *Privilegia Regum Croatorum* *Cathedrali Ecclesiæ Traguriensi*

(k) Memor. di Traù, l. 1. Cap. 9.

(*) Jo. Luc. de Reg. D. et C. l. 1. c. 6

(l) Regno D. et Cro. & Memorie di Traù

concessa, adhuc ante B. Joannis Episcopi illius tempora
 (m) l. 2. perisse (m) inolet. Sed eadem ipsæ Dalmati-
 cæ Lucii nostri Civitates tam Croatia Regibus,
 eorumq; Vices gerentibus Banis, acipforum sub-
 stitutis Vicebanis anterioribus temporibus pare-
 bant: quàm etiam ex Croatica Nobilitate propri-
 os sibi Comites & Protectores semper eligebant.
 ut apparet in præliminari ejusdem operæ, *Memorie*
Historiche di Tragurio intitulatæ: ubi Comitum &
 Protectorum Civitatis Traguriensis deducta serie,
 ab A. C. 1000, usque ad A. 1420 & ulterius,
 meri Croatia, Regique Comites illi præfuere: quam
 totam seriem 36. tantum annis (id est à 1322, ad
 1358.) Veneti Præsides interruperunt. Quod ve-
 rò (n) Dalmatas à Croatis etiam Latinos nominatos re-
 l. 2. c. 15. periri afferat: ac ulterius (o) dicere præsumat, quod
 (o) in præf. lingua Romana moderna, è volgare, non più Italiana
 Mem. di. che Dalmatina può dirsi: id à nullo Dalmatarum, sed
 Trau. nec ab Italo linguæ & regionis gnaro facile quis
 audiverit aut legerit. Dalmatæ namque ipsi (ser-
 vato hoc veteri Provinciæ Romanorum in Illyrico
 institutæ nomine) licet etiam Ducali Veneto-
 rum à Regali Croatorum jurisdictione separati,
 rarò se Dalmatas (taceo Italos aut Romanos) sed
 Slavos & Croatos propriè, vernacualmque Slavâ,
 Slovinicam, Croaticam, vo cant Nec ullus est inter
 innumeros gentis hujus, genio ad Musas æquè ap-
 tissimæ ac deditissimæ, qui vernaculam secus no-
 minaret; ut suprà memoratus Barakovich Jadren.
 utrumque opus suū (*Jarulla uresna & Vila Slovinke*)
 Sla-

Slavonicū & Croaticum Patriamque Croatiam a-
 it: summam, *Vile* præmissam, sic ordiens;

Zgovor, strah i suze, raz mirno dreselje,
Linben cvil i úze i skladno veselje.
Slovinke Dexcelje, da xivú slovuchi,
Izpunif me xelje grem svitu pojuchi.

quod Latine sic efferri potest;

Condictum atq; metum, lacrymas, incommoda belli,
Dilectos gemitus, vincla & concordiam amorum,
Illyrici tellus ut vivat nempè sonora,
Orbe canens compos votorum pergo meorum.

& in responso ad Presb. Matth. Thomæ levitium (p) (p) ib.

U slozi Harvaishih, menise tako mi,
I pismah Slovačkih, dà tebi druga ni.

pag. 267.

id latine sonat; - - - Chrovato carmine, cantu

Illyricoque, ullum vix tibi credo parem.

ac ad eundem auctorem Joannes Tonkovich Ca-
 nonic. Sibenicen. sic (q) applaudit;

(q) p. 269

Da pokle livadi i gorre Planinke
Castni glas osladi tve Vile Slovinke,
Spirajuch Zadarske pohvale desojno
I slave kotarske istinom vokolno
Poznasse pokojno Hervaisku cistu kerv.

quod ita interpretatur;

At postquam campos, postquam juga montium obivis
Illyrica Musa fama decora tue,
Urbis condignos modulata jadrensis honores,
Et circum justo regna Liburna modo;
Sincerum genium gentis novère Croate. &c.

Sed magis affatim Vincen. Zambon, ad eundem.

(r) pag. Poëtam (r) ubi Ragusinam, Spalatensem, Pharensem, Nonensem, Traguriensem & Sibenicensem Slavonicas Musas, sive ab illarum Civibus eatenus edita in lucem poëmata, cum Jadrensi Barakovitij Musa, in hujus excellentiam comparat; qui omnes, Romanis Dalmatæ, sui opera Croatica vocant. Ita & *Kitta Cvitja razlikova* Joan. Joannitii, J. V. D. Patricii Brachienfis, ejusdemq; & Pharen. Eccl. Can. & Vic. subscribit Ginaſmus Venet.

(s) ad cal.
sem ejusd
op.

*Eccoti un Nuovo Apollo
Travestito in humano;
Con Caratteri d' Oro
Merita Honor Soprano:
Con accenti Soavi,*

Degno Heroe può chiamarsi de gli Slavi.

Ex recentioribus quoq; Patriæ scriptoribus & Poëtis Vir doctrina pietateque insignis, Joannes Zannottus, itidem J. V. D. & Metropolitanæ Jadren. Canonicus, Pub. Virgilii AENEIDEM in vernaculam traducens, *Slavonicam linguam* vocat, Lectorēq; hisce verbis alloquitur; *Nemarim svitovnu pohvalu, radi čistoche beššida: jere koliko Gradova ū ovoj kraini ješt, mogu riti, da tuliko varšti jezikova ili govorenja ješt, i svakki svojim zakonom osobito govori, tako dà svi Harvati ješmo, à jedan drugomu svakku beššidu nerazumimo. id est; Non curo Mundi laudem, pro sermonis elegantia: quippe quotquot in hac regione Civitates sunt, tot, possum dicere, Grammatica dialectos esse, & quisque particulari suo modo loquitur: adeò cum omnes Croata simus, alter tamen alterius omne verbum non intelligimus.*

Nec

Nec aliunde Dalmatiæ, à Rmanis institutæ Provinciæ nomen hoc, quàm à Dulmno Croatia regione & olim urbe cognomini, Regiæ Croatorum Coronatiois loco (ut suo loco referemus) desumptum Romani dilatarunt: nec Dalmatiæ Regni titulo alios quàm Croatia Reges usos comperimus. Jadram verò Ptolom. ut cæteri Geographi, in Liburnia statuit, (t) imò inter Liburnicas Insuas etiam Traguriam numerat, quas omnes Liburnicas Dandulus Venetus (u) appellat, Croatiamque, inter Macedones & Istros, in *Albam* & *Rubeam* dividit.

In Tabulis etiam Geographici (v) nomini Latino affectatur Lucius; nam, ut in Prima nullius Dalmatiæ meminit: in Secunda, recentiorē à Titio ad Neronem & in Tertia ad Drinū educit: ita Quartæ titulum apposuit; *Dalmatia post Imperii declinationem in Croatiam, Serviam & Dalmatiam ipsam distincta*: ubi (cum priores tres Illyrico nomini rectè inscripserit, nec in ipsa Tertia Dalmatiam per Liburnos extenderit) *Illyricum*, non *Dalmatia*, in *Croatiam*, *Serviam* & *Dalmatiam distinctum* ascripturus erat. Tandem in Quinta, *Croatia Maritima* nuncupata, Dalmaticum nomen inter Adriæ Insulas, à patrio solo exulaturum, relegat.

Admiratione demum haud dignum est; rerum antiquitus in Croatia gestarum memoriā, tenuibus membranis aut corruptibilibus tabellis inscriptam, ad nupera Lucii tempora copiosam non supermansisse: ubi, quòd lapis supra lapidem māsferit, mirum! postquam tot infestis, Romanorum

D 3

pri-

(x) de
Reg. D. et
Cr. primū, diversorum deinde Barbarorum incurssi-
onibus fatigata, postremū tribus jam continuis
sæculis Turcorum jugo maxima sui parte oppressa
igne ferroque evertebatur Croatia / cujus vali-
da quondam Oppida & opulentæ Civitates, val-
lis, fossis, & Civibus fortissimis munitæ, prostratæ
adeo sunt & attritæ, ut plurimarum vestigia vix
noscantur, non paucarum etiam nomine abolito.
Habuit autem (procul dubio) tam Diocleas,
quàm Archidiaconus manuscripta quædam pri-
scorum Regum rerumque Patriæ monumenta, e-
aque (ob typorum tunc defectum ac litterarum
paucitatem, perq̃ tot temporum injurias) ad ma-
nus Lucii non pervenerunt. Nec omnis Regum
aut rerum Croatiae in Latinis ipsorum privilegiis,
ita oræ maritimæ expeditis, fundatur memoria:
quæ in locis illis, utique tutioribus & à populo
litteras amante, conservata reperiuntur. alia Cro-
atis suis Mediterraneis vernaculè expedita,
cum cæteris Regni & Regum opibus inter tot flā-
mas periisse, censendum est. Reges autem illos
Latinæ linguæ vix gnaros, posteriorum etiam Vn-
garicæ nationis Croatiae Banorum, Bosnæ quoque
Regum privilegia, vernaculo sermone & litteris
expedita, quæ plura legi, probant.

Quapropter nec Bosnios, nec Serbios, mi-
nūs Narentanos aut Croatos Maritimos à Croatis
æquè separat Lucius: si idem ipsius sensus, qui
typo vulgaris in exemplaribus legitur; & nimirum
cū Operi titulum, *de Regno Dalmatiae & Croatiae*,
non

non Narentiæ in particulari, aut Bosnæ vel Ser-
viæ posuerit. Marulus item tranluptum Commen-
tariolum *de Regum Dalmatiae & Croatiae gestis*, non
Serviorum aut Narentanorum, intitulat. Sic
Presb. Diocleas, *Regnum Slavorum*, Archidiaconus
verò, uti & Diocleas deinde, &c. propriè vocant
Croatorum. Et Bosna quidem (si ob Imperii Ro-
mani divisionem, Croatia dividi debuisset) mi-
nūs quàm Serbia Croatiae adimenda fuisset: ut quæ
nunquam, & Serbia aliquando Imperium Orien-
tale cognoscebat; cū & hæc *Bulgaria contermina*
Croatorum gens est (y) Cedreni testimonio sufficiente. (y) A.

Sed ne ulterius Joan. Lucii, erga Italum 1019.
Romanumve in Dalmatia nomen affectatis nimi-
um conjecturis, diutiùs replicandis, immorer: ne
tot (inquam ejusdem (z) assensu) conjecturis Lector (z) de
jam fessus, tædio opprimatur; illud pro coronide sit; Reg. Dal.
quodd * *Spalatensis Metropolis*, sicuti toti Croatia præ- & Cr. l.
erat, & unicum tantum *Traguriensem suffraganeum* in 2. c. 15.
Dalmatia retinebat, ita obsolescente *Dalmatico* cogno- (*) ib.
mine, pro Croatia sive Slavonia *Archiepiscopatu sumi* lib. 4. c. 3.
capit. Et, quæ Latinis ac Græcis olim *Liburnia &*
Illyris, Croatia nunc dicitur. Dalmatiaque (a) cense- (a) Th.
batur cum Croatia una Provincia. Arch.

Ex adductis Auctorum, superiùs citato-
rum sententiis, sub CROATIAE nomine censetur
quod triplici Slavoniæ Hornius assignat, & quod
Romani olim Illyrico attribuerunt; exceptis hinc
Rhætiis, parteq̃ Norici, illinc Achaja Aegæisq̃
Insulis; quas & ipsas tamen ob Illyrici (quod pe-
cu-

culiare Croatorum nomen est) apud Romanos habiti, ejusque Linguae, per magnam Asiae & Europae maximam partem diffusae, amplitudinem declarandam, obiter attingemus: cum propriis ramis singularum limitibus, etymo, Insignibus, rebusque ac magis memorabilibus populi moribus: fidem in iis probatissimorum Auctorum secuti, in patriorum defectu.

CROATIAM hanc, variè hactenus ab exteris & inexpertis divisam, bifariam primum Danubio ejus flumine partimur; in *Septentrionalem* videlicet ac *Meridionalem*. Hanc in *Albam* & *Rubeam*, uti reperimus antè distinctam: medium limitem redivificaturi. *Albam* dein (in qua nobis plurimum agendum proponimus) in *Maritimam*, *Mediterraneam* & *Interamnam*, hactenus ita appellatas, nec non *Alpestram*. alias *Dalmatiam*, *Croatiam* modernam, *Sloviniam* propriam, & *Noricum*, sive *Japidiam* veterem. *Rubeam* porro in *Serbiam*, *Macedoniam*, *Bulgariam* & *Odrysiam*. *Septentrionalem* demum in *Venedicam*, *Sarmaticam* & *Vngaricam* singulasque in suas partes, per libros & capitula distincturi.

His Prodrorum absolvo, ut ad scopum
propositum feliliter
aCCeDaM,
Deo, aC Cæsare Meo
faventibus.

ter Magno aC ter sancto Deo
honor.

